

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NIKOLASA EMILIU [*NICHOLAS EMILIOU*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 6. jūlijā¹

Lieta C-147/22

Központi Nyomozó Főügyészség,
pedaloties
Terhelt5

(*Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 50. pants – Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu – 54. pants – *Ne bis in idem* princips – Procesa izbeigšana – Prokurora lēmums – Izvērtējums pēc būtības – Padziļināta izmeklēšana – Pierādījumu pārbaude

I. Ievads

1. *Ne bis in idem* princips, kas, īsumā sakot, aizliedz gan kriminālvajāšanas pasākumu, gan kriminālsodu, kas attiecas uz vieniem un tiem pašiem faktiem un ir piemērojami vienai un tai pašai personai, kumulēšanos, ir nostiprināts tostarp Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 50. pantā un 1985. gada 14. jūnija Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām (turpmāk tekstā – “KĪSN”)², 54. pantā.

2. Tiesa judikatūrā ir precizējusi, ka lēmumi par procesa izbeigšanu, ko izmeklēšanas stadijā pieņem prokurori, arī var izraisīt *ne bis in idem* principa piemērošanu, bet tikai tad, ja tie ir pieņemti pēc tam, kad padziļinātas izmeklēšanas rezultātā ir veikts lietas izvērtējums pēc būtības³. Šajā lietā iesniedzējtiesa lūdz Tiesu it īpaši precizēt kritērijus, saskaņā ar kuriem izmeklēšana ir uzskatāma par “padziļinātu” *ne bis in idem* principa piemērošanas vajadzībām.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² OV 2000, L 239, 19. lpp.

³ Skat. šo secinājumu 34. punktu.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

3. KĪŠN 3. nodaļā ietvertajā 54. pantā “*Ne bis in idem* principa piemērošana” ir noteikts:

“Personu, kuras sakarā vienā Līgumslēdzējā Pusē ir pieņemts galīgais tiesas spriedums, nedrīkst par to pašu nodarījumu saukt pie atbildības citā Līgumslēdzējā Pusē, ar noteikumu, ka notiesāšanas gadījumā sods jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi tās Līgumslēdzējas Puses tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts.”

B. Ungārijas tiesības

4. *Magyarország Alaptörvénye* (Ungārijas Konstitūcija) XXVIII panta 6. punktā ir noteikts, ka, neskarot likumā paredzētos ārkārtas tiesiskās aizsardzības līdzekļus, nevienu nedrīkst saukt pie kriminālatbildības vai notiesāt par noziedzīgu nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem vai – starptautiska nolīguma vai Eiropas Savienības akta piemērošanas jomā – saskaņā ar citas valsts tiesību aktiem jau ir attaisnots vai notiesāts ar galīgu nolēmumu.

5. Saskaņā ar *büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény* (2017. gada Likums XC par kriminālprocesu; turpmāk tekstā – “Kriminālprocesa likums”) 4. panta 3. punktu kriminālprocesu nevar uzsākt un jau uzsāktais kriminālprocess ir jāizbeidz, ja par pārkāpēja izdarītajiem nodarījumiem jau ir taisīts galīgs nolēmums, neskarot ārkārtas tiesiskās aizsardzības līdzekļu piemērošanas procedūras un noteiktas īpašas procedūras. Savukārt saskaņā ar tā paša panta 7. punktu kriminālprocesu nevar uzsākt un jau uzsāktais kriminālprocess ir jāizbeidz, ja par pārkāpēja izdarītajiem nodarījumiem jau ir taisīts galīgs nolēmums kādā Eiropas Savienības dalībvalstī vai ja kādā dalībvalstī par šiem nodarījumiem ir taisīts nolēmums pēc būtības, kas saskaņā ar šīs valsts tiesībām neļauj par tiem pašiem nodarījumiem nedz uzsākt jaunu kriminālprocesu, nedz atjaunot kriminālprocesu pēc savas ierosmes vai ar parasto prasību tiesā.

C. Austrijas tiesības

6. *Strafprozessordnung* (Kriminālprocesa likums; turpmāk tekstā – “*StPO*”) 190. pantā “Izmeklēšanas procedūras izbeigšana” ir noteikts:

“Prokuratūrai ir jāizbeidz kriminālprocess un izmeklēšanas procedūra, ja

1. noziedzīgs nodarījums, kas ir izmeklēšanas pamatā, nav sodāms saskaņā ar likumu vai ja juridisku iemeslu dēļ turpināt apsūdzētā kriminālvajāšanu būtu nelikumīgi, vai
2. nav reāla iemesla turpināt procesu pret apsūdzēto.”

7. *StPO* 193. pantā “Turpmākais process” ir paredzēts:

“1) Kad process ir izbeigts, pret apsūdzēto nevar veikt turpmāku izmeklēšanu; attiecīgā gadījumā prokuratūra izdod rīkojumu par viņa atbrīvošanu. Tomēr, ja saistībā ar lēmumu par procesa atjaunošanu ir nepieciešams veikt noteiktas izmeklēšanas vai pierādījumu savākšanas darbības, prokuratūra ar atsevišķiem rīkojumiem var uzdot tās veikt vai veikt pati.

2) Prokuratūra var uzdot atjaunot izmeklēšanu, kas izbeigta saskaņā ar 190. vai 191. pantu, kamēr attiecīgajam noziedzīgajam nodarījumam nav iestājies noilgums un ja:

1. apsūdzētais nav bijis nopratināts par šo noziedzīgo nodarījumu [...] un viņam šajā ziņā nav bijuši piemēroti nekādi piespiedu līdzekļi, vai
2. rodas vai kļūst zināmi jauni fakti vai pierādījumi, kas atsevišķi vai kopā ar citiem procesa rezultātiem šķietami pamato apsūdzētā notiesāšanu [..].

[..]”

III. Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

8. 2012. gada 22. augustā *Zentrale Staatsanwaltschaft zur Verfolgung von Wirtschaftsstrafsachen und Korruption* (Ekonomisko noziegumu un korupcijas lietu centrālā prokuratūra, Austrija; turpmāk tekstā – “*WKStA*”) uzsāka kriminālizmeklēšanu pret Ungārijas pilsoni (turpmāk tekstā – “Atbildētājs 5”) aizdomās par kukuļdošanu un pret diviem līdzatbildētājiem aizdomās par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, piesavināšanos un korupciju.

9. Izmeklēšana attiecās uz notikumiem, kas norisinājās no 2005. līdz 2010. gadam un bija saistīti ar aizdomām par valsts amatpersonu kukuļošanu, izmantojot vairākas dažādās dalībvalstīs reģistrētas sabiedrības, lai ietekmētu lēmumu, kas jāpieņem publiskā iepirkuma procedūrā par jaunu vilcienu piegādi divām metro līnijām Budapeštā, Ungārijā. Tas ietvēra pārskaitījumus kopumā vairāku miljonu euro apmērā kā samaksu par konsultāciju pakalpojumiem, kas, kā bija aizdomas, nekad netika sniegti.

10. Lai uzvarētu minētajā publiskajā iepirkumā, Atbildētājs 5, kurš, iespējams, zināja par konsultāciju līgumu fiktīvo raksturu un to patiesos mērķus, tika turēts aizdomās par to, ka tas ir uzņēmies nodrošināt nelikumīgu labumu, lai korumpētu personu vai personas, kas varēja ietekmēt lēmumu pieņēmējus attiecībā uz šo līgumu. Konkrētāk, no 2007. gada 5. aprīļa līdz 2010. gada 8. februārim Atbildētājs 5, iespējams, veica vairākus maksājumus no uzņēmuma par kopējo summu vairāk nekā 7 000 000 EUR valsts amatpersonām, kas bija pasīvās kukuļdošanas noziedzīga nodarījuma izdarītāji un kas palika nezināmi.

11. Aizdomas pret Atbildētāju 5 balstījās uz izmeklēšanas datiem, ko pēc tiesiskās sadarbības lūguma sniedza Lielbritānijas *Serious Fraud Office* (Liela apmēra krāpšanas apkarošanas birojs), kā arī uz sniegtiem datiem par banku kontiem un abu aizdomās turēto Austrijas pilsoņu nopratināšanu.

12. *WKStA* veiktajā izmeklēšanā Atbildētājs 5 netika nopratināts aizdomās turētās personas statusā, jo 2014. gada 26. maijā *WKStA* īstenotais izmeklēšanas pasākums viņa atrašanās vietas noteikšanai – pasākums, kas kvalificējams kā piespiedu pasākums saskaņā ar Austrijas *StPO* 193. panta 2. punktu – izrādījās nesekmīgs.

13. *WKStA* ar 2014. gada 3. novembra rīkojumu izbeidza pirmstiesas izmeklēšanu pierādījumu trūkuma dēļ. Pēc tam *WKStA* vairākas reizes atkārtoti izskatīja šo situāciju, taču katru reizi konstatēja, ka saskaņā ar valsts tiesībām nav izpildīti nosacījumi, lai turpinātu izmeklēšanu un ierosinātu tiesvedību. It īpaši tā uzskatīja, ka Atbildētājam 5 inkriminētajām koruptīvajām darbībām bija iestājies noilgums Austrijā vēlākais kopš 2015. gada.

14. 2019. gada 10. aprīlī un 29. augustā *Központi Nyomozó Főügyészség* (Valsts prokuratūra, Ungārija; turpmāk – “KNF”) iesniedza *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija) apsūdzības rakstu, ar kuru Ungārijā tika ierosināts kriminālprocess pret Atbildētāju 5 par kukuļdošanu Ungārijas Kriminālkodeksa 254. panta 1. un 2. punkta izpratnē.

15. *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) ar 2020. gada 8. decembra nolēmumu izbeidza kriminālprocesu pret Atbildētāju 5, piemērojot *ne bis in idem* principu, pamatojoties uz to, ka šai personai inkriminētie fakti atbilst faktiem, kas bija izmeklēšanas priekšmets *WKStA*.

16. Pēc tam *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) nolēmums apelācijas kārtībā tika atcelts ar *Fővárosi Ítéltábla* (Galvaspilsētas Budapeštas apgabala apelācijas tiesa, Ungārija) 2021. gada 15. jūnija nolēmumu. Šī tiesa atzina, ka *WKStA* 2014. gada 3. novembra lēmumu par izmeklēšanas izbeigšanu nevar uzskatīt par galīgu spriedumu Hartas 50. panta un KĪŠN 54. panta izpratnē. Šajā ziņā šī tiesa uzskatīja, ka no pieejamajiem dokumentiem nebija iespējams skaidri noteikt, vai *WKStA* lēmums par izmeklēšanas izbeigšanu bija balstīts uz pietiekami rūpīgu un pilnīgu pierādījumu izvērtējumu. Pēc tās domām, nekas neliecina, ka *WKStA* būtu vākusi pierādījumus, izņemot divu Austrijas aizdomās turēto, kuri bija apsūdzēti kopā ar Atbildētāju 5, nopratināšanu, vai ka *WKStA* būtu uzklusījusi kādu no gandrīz 90 personām, kuras *KNF* norādīja apsūdzības rakstā, lai tās nopratinātu vai savāktu pierādījumus. Turklāt Atbildētājs 5 netika nopratināts aizdomās turētās personas statusā. Tādējādi *Fővárosi Ítéltábla* (Galvaspilsētas Budapeštas apgabala apelācijas tiesa) nodeva lietu atpakaļ jaunai izvērtēšanai *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa).

17. Šādos apstākļos, šauboties par attiecīgo Savienības tiesību normu pareizu interpretāciju, *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai [Hartas] 50. pantā un [KĪŠN] 54. pantā noteiktajam *ne bis in idem* principam ir pretrunā tāda kriminālprocesa veikšana, kas kādā dalībvalstī uzsākts pret to pašu personu un par tiem pašiem nodarījumiem, attiecībā uz kuriem kādā citā dalībvalstī jau ir noticis kriminālprocess, kas noslēdzies ar galīgu prokuratūras lēmumu izbeigt kriminālizmeklēšanu?
- 2) Vai ar [Hartas] 50. pantā un [KĪŠN] 54. pantā noteikto *ne bis in idem* principu ir saderīgs un galīgi liedz uzsākt kādā dalībvalstī jaunu kriminālprocesu pret to pašu personu par tiem pašiem nodarījumiem apstākļos, ka, lai gan pēc prokuratūras lēmuma izbeigt kriminālprocesu (kriminālizmeklēšanu) kādā [citā] dalībvalstī kriminālizmeklēšanu ir iespējams atjaunot līdz noziedzīgā nodarījuma noilguma iestāšanās brīdim, prokuratūra nav uzskatījusi par nepieciešamu pēc savas ierosmes veikt šādu atjaunošanu?
- 3) Vai ar [Hartas] 50. pantā un [KĪŠN] 54. pantā noteikto *ne bis in idem* principu ir saderīga un var tikt uzskatīta par pietiekami detalizētu un padziļinātu kriminālizmeklēšana, kas izbeigta attiecībā uz atbildētāju kriminālprocesā, kurš netika nopratināts aizdomās turētās personas statusā saistībā ar noziedzīgu nodarījumu, ko, iespējams, izdarījuši viņa līdzatbildētāji kriminālprocesā, kaut gan bija sākta kriminālizmeklēšana pret minēto personu atbildētāja statusā un lēmums izbeigt kriminālizmeklēšanu balstījās uz tiesiskās sadarbības lūguma ietvaros sniegtiem izmeklēšanas datiem, kā arī uz sniegtiem datiem par banku kontiem un viņa līdzatbildētāju kriminālprocesā nopratināšanu aizdomās turēto personu statusā?”

18. Rakstveida apsvērumus šajā tiesvedībā iesniedza *KNF*, Atbildētājs 5, Ungārijas, Austrijas un Šveices valdības un Eiropas Komisija. Šie lietas dalībnieki atbildēja arī uz procesa organizatorisko pasākumu ietvaros Tiesas uzdoto jautājumu, uz kuru bija jāsniedz rakstveida atbilde un ar kuru tiem tika jautāts par kritērijiem, kas, viņuprāt, valsts tiesai būtu jāizmanto, izvērtējot, vai ir izpildīta prasība par “padziļinātas izmeklēšanas” veikšanu 2016. gada 29. jūnija sprieduma lietā *Kossowski*⁴ izpratnē.

19. Atbilstoši Tiesas lūgumam šajos secinājumos tiks aplūkots tikai trešais prejudiciālais jautājums.

IV. Juridiskā analīze

20. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa lūdz sniegt dažus precizējumus par *ne bis in idem* principa “bis” komponentu – tiesvedības dublēšanos.

21. Iesniedzējtiesa būtībā jautā Tiesai, vai prokurora lēmums izbeigt procesu attiecībā uz atbildētāju, kurš izmeklēšanas laikā netika nopratināts, bet attiecībā uz kuru tika veikti izmeklēšanas pasākumi un par kuru ir iegūta informācija sadarbībā ar citu dalībvalstu iestādēm, pārbaudot bankas kontu un nopratinot divus līdzatbildētājus, ir uzskatāms par tādu, kas balstīts uz padziļinātu izmeklēšanu, un līdz ar to ietilpst *ne bis in idem* principa tvērumā saskaņā ar Hartas 50. pantu un KĪŠN 54. pantu.

22. Neesmu pārliecināts, ka Tiesa var un tai vajadzētu atbildēt uz šādā veidā formulētu jautājumu. Proti, iesniedzējtiesa lūdz Tiesu veikt juridisku izvērtējumu, kas *de facto* nozīmē attiecīgo Savienības tiesību normu *piemērošanu* konkrētajiem lietas apstākļiem. Tomēr tas nav Tiesas uzdevums LESD 267. pantā paredzētās procedūras ietvaros.

23. Tiesas uzdevums prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā ir sniegt iesniedzējtiesai visus Savienības tiesību *interpretācijas* elementus, kas tai ļautu atrisināt tajā izskatāmo strīdu⁵. Tas nozīmē, ka tādā lietā kā aplūkojamā Tiesai ir jāprecizē nosacījumi, ar kādiem ir piemērojams Hartas 50. pantā un KĪŠN 54. pantā nostiprinātais *ne bis in idem* princips, tādējādi ļaujot iesniedzējtiesai pašai izvērtēt, vai prokurora lēmums izbeigt izmeklēšanu, neveicot turpmākas darbības, var izraisīt šī principa piemērošanu⁶.

24. Turpretī iesniedzējtiesas uzdevums ir tostarp interpretēt valsts tiesību aktus, pārbaudīt lietas materiālos iekļautos procesuālos aktus, vajadzības gadījumā iztaujāt puses (prokuroru un/vai atbildētāju) par konkrēto izmeklēšanas darbību svaru un nozīmīgumu un, pamatojoties uz iepriekš minēto, piemērot attiecīgās (Savienības un valsts) tiesību normas konkrētajā lietā.

25. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uzskatu, ka trešais jautājums ir jāpārformulē tādējādi, ka tā mērķis ir noskaidrot, ar kādiem nosacījumiem prokurora lēmums izbeigt procesu pret atbildētāju ir balstīts uz “padziļinātu izmeklēšanu” Tiesas judikatūras izpratnē un līdz ar to piešķir šai personai tiesības uz *ne bis in idem* principa aizsardzību saskaņā ar Hartas 50. pantu un KĪŠN 54. pantu.

⁴ C-486/14, EU:C:2016:483 (turpmāk tekstā – “spriedums *Kossowski*”).

⁵ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 14. jūlijs, *Volkswagen* (C-134/20, EU:C:2022:571, 33. punkts).

⁶ Līdzīgi skat. ģenerāladvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera [*D. Ruiz-Jarabo Colomer*] secinājumus lietā *Gözütok un Brügge* (C-187/01 un C-385/01, EU:C:2002:516, 36. un 37. punkts).

26. Šis jautājums ir saistīts ar problēmu, ko es nesen aplūkoju secinājumos lietā *Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova*⁷. Tāpēc šajos secinājumos es atsaukšos uz attiecīgajām secinājumu daļām lietā *Parchetul*, vienlaikus ņemot vērā iesniedzējtiesā izskatāmās lietas īpatnības, kā arī to lietas dalībnieku argumentus, kuri iesniedza apsvērumus šajā tiesvedībā.

A. Par “bis” nosacījumu, saskaņā ar kuru lieta ir jāizvērtē pēc būtības⁸

27. Hartas 50. pants nepieļauj divkāršu kriminālvajāšanu un sodīšanu, ja persona “jau ir tikusi attaisnota vai notiesāta”. Savukārt KĪŠN 54. pantā ir garantēta *ne bis in idem* principa aizsardzība ikvienai personai, “kuras sakarā [...] ir pieņemts galīgais tiesas spriedums”. Šajā ziņā Tiesas judikatūrā ir precizēts, ka, lai krimināltiesisku lēmumu varētu uzskatīt par galīgu nolēmumu par faktiem, kas tiek izvērtēti otrā procesā, “ir nepieciešams ne tikai tas, lai šis nolēmums būtu kļuvis galīgs, bet arī lai tas būtu pieņemts pēc lietas būtības vērtējuma”⁹.

28. Tātad, lai noteiktu, vai turpmāks process rada procesu dublēšanos, kas ir aizliegta ar *ne bis in idem* principu, ir jāizvērtē divi attiecīgā lēmuma aspekti: viens attiecas uz lēmuma galīgo raksturu (tā “galīgums”), otrs – uz tā saturu (vai tajā lieta ir izvērtēta “pēc būtības”). Trešais šajā lietā uzdots jautājums attiecas uz otro aspektu.

29. Lai tiktu iedarbināts *ne bis in idem* princips, tiesas nolēmumam ir jābūt pieņemtam pēc tam, kad ir veikts izvērtējums pēc būtības; tas, kā norādījusi Tiesa, izriet no paša Hartas 50. panta formulējuma, jo jēdzieni “notiesāšana” un “attaisnošana”, uz kuriem ir atsauce šajā tiesību normā, noteikti nozīmē, ka ir tikusi izvērtēta attiecīgās personas kriminālatbildība un ka šajā ziņā ir veikts novērtējums¹⁰.

30. Tiesai ir arī bijusi iespēja precizēt, ka dalībvalsts tiesu iestāžu nolēmums, ar kuru apsūdzētā persona tiek galīgi attaisnota pierādījumu nepietiekamības vai trūkuma dēļ, principā ir uzskatāms par tādu, kas balstīts uz lietas izvērtējumu pēc būtības¹¹.

31. Tāpat gribētu teikt, ka lietas izvērtējums pēc būtības ietver arī situācijas, kad process tiek izbeigts un apsūdzības noraidītas, jo, neraugoties uz to, ka noziedzīgā nodarījuma faktiskie elementi ir konstatēti, ir bijuši iemesli, kas attaisno iespējamo likumpārkāpēju (piemēram, paš aizstāvēšanās, nepieciešamība vai nepārvarama vara) vai padara viņu par nesaucamu pie atbildības (piemēram, persona nav sasniegusi attiecīgo vecumu vai cietusi no smagiem psihiskiem traucējumiem)¹².

⁷ C-58/22, EU:C:2023:464 (turpmāk tekstā – “secinājumi lietā *Parchetul*”).

⁸ Šajā secinājumu A daļā kopumā ir pārņemts secinājumu lietā *Parchetul* 48., 49. un 59.–84. punkts.

⁹ Skat., piemēram, spriedumu, 2023. gada 23. marts, *Dual Prod* (C-412/21, EU:C:2023:234, 55. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹⁰ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 16. decembris, AB u.c. (Amnestijas atcelšana) (C-203/20, EU:C:2021:1016, 56. un 57. punkts un tur minētā judikatūra; turpmāk tekstā – “spriedums AB u.c.”). Jānorāda arī, ka Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. protokola 4. pantā ir atsauce uz galīgu attaisnošanu vai notiesāšanu.

¹¹ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 5. jūnijs, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, 28. un 29. punkts un tajos minētā judikatūra).

¹² Ģenerāladvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera secinājumi lietā *van Straaten* (C-150/05, EU:C:2006:381, 65. punkts).

32. Turpretī Tiesa ir arī skaidri norādījusi, ka lēmumus, ar kuriem persona tiek attaisnota, apsūdzības noraidītas vai process izbeigts tikai procesuālu iemeslu dēļ vai kuri jebkurā gadījumā neietver personas kriminālatbildības izvērtēšanu, nevar uzskatīt par “galīgiem” *ne bis in idem* principa izpratnē¹³. Tas, manuprāt, parasti attiecas uz procesu, kas izbeigts, piemēram, amnestijas, imunitātes, *abolitio criminis* vai noilguma dēļ¹⁴.

33. Šajā kontekstā būtu jāuzsver, ka judikatūrā ir norādīts, ka prasība, lai lēmumā būtu ietverts lietas izvērtējums pēc būtības – proti, personas, uz ko ir vērsta izmeklēšana, kriminālatbildības vērtējums –, nevar tikt pārbaudīta tikai formāli.

34. Acīmredzot, ja lēmums par procesa izbeigšanu ir tieši pamatots ar procesuāliem iemesliem, nav nepieciešams veikt papildu pārbaudi – šis lēmums pēc savas būtības nevar būt par iemeslu *ne bis in idem* principa piemērošanai. Tomēr, ja lēmums ir balstīts uz pierādījumu trūkumu vai nepietiekamību, ir jāveic papildu solis. Proti, kā Tiesa konstatēja spriedumā *Kossowski*¹⁵ un ECT atkārtoja spriedumā *Mihalache*¹⁶, paties lietas izvērtējums pēc būtības katrā ziņā nozīmē, ka ir jāveic padziļināta izmeklēšana. Līdz ar to ir jānoskaidro, vai šāda padziļināta izmeklēšana ir vai nav notikusi.

35. Šiem secinājumiem, kuriem es pilnībā piekrītu, ir nepieciešami daži paskaidrojumi.

1. Nepieciešamība pārbaudīt, vai ir veikta padziļināta izmeklēšana

36. Gan Tiesa, gan ECT savā judikatūrā ir paplašinājušas *ne bis in idem* principa aizsardzības jomu ārpus tiesu nolēmumu *sensu stricto* sfēras. Abas tiesas ir nospriedušas, ka par “galīgiem” nolēmumiem *ne bis in idem* principa izpratnē var uzskatīt arī citu tādu publisku iestāžu – piemēram, prokuratūras – lēmumus, kuras piedalās krimināltiesību administrēšanā valsts līmenī un kurām ar valsts tiesību aktiem ir piešķirtas pilnvaras konstatēt prettiesisku rīcību un sodīt par to. Tas ir tā, neraugoties uz faktu, ka šajā procesā nav iesaistīta tiesa un ka attiecīgais lēmums nav pieņemts tiesas nolēmuma formā¹⁷.

37. Šis paplašinājums ir būtisks uzlabojums personu tiesību aizsardzībai saskaņā ar krimināltiesībām un kriminālprocesā. Tomēr diez vai ir jāuzsver, ka prokurora lēmumu izbeigt procesu izmeklēšanas stadijā nevar *ipso facto* pielīdzināt tiesas nolēmumam par personas

¹³ Skat. it īpaši spriedumus, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij u.c./Komisija* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 54.–69. punkts), 2005. gada 10. marts, *Miraglia* (C-469/03, EU:C:2005:156, 31.–34. punkts), 2008. gada 22. decembris, *Turanský* (C-491/07, EU:C:2008:768, 40.–45. punkts), un spriedumu AB u.c. (61. punkts). Skat. arī Eiropas Cilvēktiesību Tiesas (turpmāk tekstā – ECT) spriedumu, 2005. gada 15. marts, *Horciag* pret Rumāniju (CE:ECHR:2005:0315DEC007098201).

¹⁴ Attiecībā uz procesu, kas nav pieļaujams noilguma dēļ, ir jāatzīmē, ka 2006. gada 28. septembra spriedumā *Gasparini* u.c. (C-467/04, EU:C:2006:610, 22.–33. punkts), šķiet, ir izdarīts atšķirīgs secinājums. Tomēr uzskatu, ka šajā ziņā spriedums *Gasparini* u.c. nav salāgojams ar turpmāko Tiesas judikatūru par attaisnojošiem spriedumiem procesuālu iemeslu dēļ. Proti, tiesvedība, kas izbeigta noilguma dēļ, parasti neietver personas kriminālatbildības izvērtēšanu. Turklāt un katrā ziņā šī sprieduma *Gasparini* u.c. daļa, manuprāt, ir netieši atcelta ar 2015. gada 8. septembra spriedumu *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555), kurā Tiesa valsts tiesisko regulējumu par noilgumu atzina par procesuāla rakstura tiesisko regulējumu. Piebildīšu, ka šāda nostāja atbilst ECT judikatūrai: skat., piemēram, spriedumu, 2019. gada 5. decembris, *Smoković* pret Horvātiju (CE:ECHR:2019:1112DEC005784912, 43.–45. punkts).

¹⁵ Skat. spriedumu *Kossowski*, 48., 53. un 54. punkts.

¹⁶ ECT spriedums, 2019. gada 8. jūlijs, *Mihalache* pret Rumāniju (CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, 97. un 98. punkts; turpmāk tekstā – “spriedums *Mihalache*”).

¹⁷ Skat. it īpaši spriedumus, 2003. gada 11. februāris, *Gözütok* un *Brügge* (C-187/01 un C-385/01, EU:C:2003:87, 27., 28. un 31. punkts), un 2021. gada 12. maijs, *Bundesrepublik Deutschland* (Interpola sarkanais paziņojums) (C-505/19, EU:C:2021:376, 73. punkts un tajā minētā judikatūra). Tāpat skat. ECT spriedumu *Mihalache*, 94. un 95. punkts.

attaisnošanu, kas pieņemts pēc tam, kad ir notikusi pienācīga tiesvedība, kurā pierādījumi ir sniegti tiesai (vai piesēdētājiem), par tiem notikušas pušu debates un visbeidzot ticis veikts tiesas (vai piesēdētāju) vērtējums.

38. Kā zināms, dalībvalstu krimināltiesību sistēmās ir dažādi noteikumi un principi, kas reglamentē, no vienas puses, nosacījumus, ar kādiem prokurori var izmeklēt vai viņiem ir jāizmeklē iespējamie noziedzīgie nodarījumi un vajadzības gadījumā jāsāk kriminālvajāšana pret aizdomās turētajiem likumpārkāpējiem, un, no otras puses, pamatus, ar kādiem kriminālprocess var tikt izbeigts. Piemēram, vairākās dalībvalstīs iemesli, kas saistīti ar sabiedrības interešu trūkumu, nozieguma smaguma pietiekamību vai cietušā sūdzību, apsūdzētā rīcību pagātnē vai pat ar budžeta ierobežojumiem, ir derīgi pamatojumi, lai prokurors izbeigtu izmeklēšanu¹⁸.

39. Turklāt neatkarīgi no tā, vai dalībvalsts krimināltiesību sistēmā kriminālvajāšana principā ir obligāta vai diskrecionāra, ir neizbēgami, ka procesa lietderības, ekonomijas vai rīcībpolitikas apsvērumi (piemēram, pašreizējā darba slodze, izpildes prioritātes, izmeklēšanas finansiālās un darbaspēka izmaksas) var ietekmēt prokuroru lēmumus vairāk vai mazāk proaktīvi izmeklēt iespējamo noziedzīgo nodarījumu vai, gluži pretēji, izbeigt procesu. Pieņemot, ka ikviens prokurors Eiropas Savienībā izlemj viņam iedalītās izmeklēšanas un tiesvedības likteni, pamatojoties tikai uz savu personīgo pārliecību par iespējamā likumpārkāpēja vainu un spēju šo vainu pierādīt tiesā, nozīmētu pieņemt vēlamo par esošo.

40. Man šķiet, ka šāda veida apsvērumiem var būt vēl lielāka nozīme, ja prokuroriem jāizskata starptautiski noziegumi, kas tiek izdarīti divās vai vairākās dalībvalstīs un/vai kas skar divas vai vairākas dalībvalstis, un ko izdarījuši likumpārkāpēji, kuri izmanto no Savienības tiesībām izrietošās tiesības brīvi pārvietoties pāri valstu robežām. Šādās situācijās ir skaidrs, ka daži prokurori var būt labākā situācijā nekā citi, lai sekmīgi pabeigtu izmeklēšanu un vajadzības gadījumā sāktu procesu pret iespējamajiem likumpārkāpējiem. Tāpat ir skaidrs, ka faktiskā koordinācija starp vairākiem prokuroriem, kas atrodas dažādās dalībvalstīs, iespējams, tūkstošiem kilometru attālumā cits no cita, un strādā katrs savā valodā, iespējams, nezinot par paralēla procesa esamību, nav kas tāds, ko var uzskatīt par pašsaprotamu, neraugoties uz to, ka pastāv īpaši instrumenti šajā jautājumā¹⁹.

41. Tāpēc uz savstarpēju uzticēšanos balstītā sistēmā, kas ir piemērojama starpvalstu līmenī, manuprāt, ir absolūti būtiski, lai *ne bis in idem* princips būtu piemērojams tikai tad, ja prokurora lēmums izbeigt procesu ir balstīts uz lietas izvērtējumu pēc būtības, kas ir padziļinātas izmeklēšanas rezultāts, pie kura nonāk, rūpīgi izvērtējot pietiekami plašu pierādījumu kopumu.

42. Proti, ja personas, uz ko ir vērsta izmeklēšana, kriminālatbildība tiktu izslēgta, pamatojoties uz nepietiekamu un fragmentāru pierādījumu kopumu, varētu droši pieņemt, ka prokurora lēmums lielā mērā ir balstīts uz procesa lietderības, ekonomijas vai rīcībpolitikas apsvērumiem.

43. Protams, tas, ka prokurors ir rūpīgi izvērtējis pietiekami plašu pierādījumu kopumu, nenozīmē, ka, pieņemot lēmumu par procesa izbeigšanu, ir obligāti jāklieš visas šaubas par izmeklējamās personas kriminālatbildību. Faktiski prokuroram var nākties izdarīt nepieciešamos

¹⁸ Skat., piemēram, tiesneša *Pinto de Albuquerque* atsevišķās piekritošās domas lietā *Mihalache*, 10. un nākamie punkti.

¹⁹ Skat. jo īpaši KĪŠN 57. pantu, kurā tostarp paredzēts: "Ja kādā Līgumslēdzējā Pusē apsūdz personu kādā nodarījumā un šis Līgumslēdzējas Puses kompetentām iestādēm ir iemesls uzskatīt, ka apsūdzība saistīta ar to pašu nodarījumu, par kuru citā Līgumslēdzējā Pusē jau ir pieņemts galīgais spriedums, tad šīs iestādes, ja uzskata par vajadzīgu, lūdz attiecīgu informāciju no tās Līgumslēdzējas Puses kompetentām iestādēm, kuras teritorijā spriedums ir pieņemts." Skat. arī Padomes Pamatlēmumu 2009/948/TI (2009. gada 30. novembris) par jurisdikcijas īstenošanas konfliktu novēršanu un atrisināšanu kriminālprocesā (OV 2009, L 328, 42. lpp.).

secinājumus no fakta, ka neatkarīgi no viņa personīgā viedokļa par attiecīgās personas vainu padziļinātā izmeklēšanā nav iegūts pierādījumu kopums, kas varētu pamatot notiesājošu spriedumu.

44. Tomēr, ja vien izmeklēšana ir bijusi pietiekami izsmeljoša un rūpīga, lēmums izbeigt procesu *de facto* var tikt pielīdzināts attaisnojošam spriedumam. Kā minēts šo secinājumu 30. punktā, Tiesa ir atzinusi, ka lēmumi, kas balstīti uz pierādījumu nepietiekamību vai trūkumu, principā ir uzskatāmi par tādiem, kas balstīti uz lietas izvērtējumu pēc būtības. Manuprāt, tās tostarp ir nevainīguma prezumpcijas principa loģiskas sekas²⁰.

45. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, rodas šāds jautājums: kā būtu jānosaka, vai tāds lēmums kā aplūkotais ir balstīts uz padziļinātu izmeklēšanu?

2. Lēmuma izbeigt procesu novērtējums

46. Tas, vai prokurora lēmums izbeigt procesu ir balstīts uz padziļinātu izmeklēšanu, būtu jānosaka, galvenokārt balstoties uz pamatojumu, kas izklāstīts pašā lēmuma tekstā²¹ (vajadzības gadījumā to lasot kopsakarā ar dokumentiem, uz kuriem ir atsauces lēmumā un/vai kuri tam pievienoti²²). Tas patiešām ir dokuments, kurā tiek izskaidrots procesa izbeigšanas pamatojums un pierādījumi, kas izmantoti šajā nolūkā.

47. Piemēram, kā Tiesa konstatējusi spriedumā *Kossowski*, tas, ka konkrētajā lietā izmeklēšanas laikā netika noprotināts ne cietušais, ne potenciālais liecinieks, var tikt uzskatīts par norādi, ka nav veikta padziļināta izmeklēšana²³. Turpretī, kā ECT norādījusi spriedumā *Mihalache*, ja kriminālizmeklēšana ir sākta pēc tam, kad pret attiecīgo personu ir iesniegta sūdzība, cietušais ir noprotināts, kompetentā iestāde ir savākusi un pārbaudījusi pierādījumus un, pamatojoties uz šiem pierādījumiem, ir pieņemts pamatots lēmums, šādi faktori, visticamāk, ļauj secināt, ka ir veikts lietas izvērtējums pēc būtības²⁴.

48. Tādējādi novērtējums ir jāveic katrā gadījumā atsevišķi, galvenokārt ņemot vērā lēmuma par procesa izbeigšanu faktisko saturu²⁵. Ja lēmumā kaut kas ir neskaidrs, nekas neliedz otrās dalībvalsts iestādēm izmantot Savienības tiesību sistēmā noteiktos sadarbības instrumentus²⁶, lai no pirmās dalībvalsts iestādēm pieprasītu vajadzīgos paskaidrojumus²⁷.

49. Tomēr tiesiskās drošības un paredzamības labad ir būtiski, lai galvenie apstākļi, kas ļauj saprast lēmuma par procesa izbeigšanu pamatojumu, būtu iekļauti lēmuma pamattekstā (attiecīgā gadījumā to papildinot ar dokumentiem, uz kuriem ir atsauces lēmumā un/vai kuri ir tam pievienoti). Proti, iespējamajam likumpārkāpējam ir jābūt iespējai pārbaudīt, vai, ņemot vērā attiecīgās Savienības un valsts tiesību normas, konkrētais lēmums var būt pamats *ne bis in idem*

²⁰ Šis princips tostarp ir nostiprināts Hartas 48. panta 1. punktā.

²¹ Šajā nozīmē skat. spriedumu *Kossowski*, 52. punkts.

²² Sīkāk skat. manus secinājumus lietā GR u.c. (C-726/21, EU:C:2023:240, 35.–53. punkts).

²³ Spriedums *Kossowski*, 53. punkts.

²⁴ Spriedums *Mihalache*, 98. punkts.

²⁵ Turpat, 97. punkts.

²⁶ Piemēram, KĪŠN 57. pants un Pamatlēmums 2009/948 (skat. šo secinājumu 18. zemsvītras piezīmi).

²⁷ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2010. gada 16. novembris, *Mantello* (C-261/09, EU:C:2010:683, 48. punkts).

principa piemērošanai²⁸. Attiecīgi *ex post* informācijas apmaiņa var būt noderīga, lai precizētu lēmuma darbības jomu un jēgu vai papildinātu tā pamatojumu, bet tā nevar būtiski mainīt lēmuma saturu.

50. Šajā posmā varētu būt lietderīgi uzsvērt vienu svarīgu aspektu. Iepriekš minēto novērtējumu nevar interpretēt tādējādi, ka tas ļauj krimināltiesību iestādēm, kas rīkojas otrajā procesā, būtībā pārskatīt pirmajā procesā pieņemto lēmumu pareizību. Tas būtu pretrunā savstarpējas uzticēšanās principam, kas ir Savienības brīvības, drošības un tiesiskuma telpas noteikumu pamatā, un padarītu *ne bis in idem* principu lielā mērā neefektīvu²⁹.

51. Iestādes, kas rīkojas otrajā procesā, ir tiesīgas tikai pārbaudīt to (materiālo un/vai procesuālo) iemeslu būtību, kuru dēļ pirmais prokurors ir nolēmis izbeigt procesu. Šajā nolūkā būtu jāļauj šīm iestādēm pārbaudīt, vai prokurors to ir izdarījis pēc tam, kad ir izskatījis visaptverošu pierādījumu kopumu, un nav izlaidis papildu pierādījumu vākšanu, kas varētu būt īpaši svarīgi novērtējumam, tāpēc, ka viņš ir uzskatījis to par neiespējamu, pārāk sarežģītu vai vienkārši nevajadzīgu.

52. Runājot par pārējo, pirmā prokurora pieņemtajā lēmumā izbeigt procesu izdarītie secinājumi (piemēram, izvērtēto pierādījumu pierādījuma vērtība) būtu jāuzskata par tādiem, kas netiek apšaubīti. Iestādēm, kas rīkojas otrajā procesā, ir liegts no jauna izvērtēt pierādījumus, kurus jau ir pārbaudījis pirmais prokurors³⁰. Savstarpēja uzticēšanās dalībvalstu krimināltiesību sistēmu darbībai prasa, lai valstu krimināltiesību iestādes respektētu citu valstu iestāžu konstatējumus neatkarīgi no to galīgā “lēmuma”³¹.

53. Saistībā ar šo, iespējams, būtu lietderīgi sniegt vēl vienu precizējumu. Vajadzība pārbaudīt, vai lēmumā izbeigt procesu ir ietverts lietas izvērtējums pēc būtības, kas veikts, pamatojoties uz padziļinātu izmeklēšanu, ir prasība, kas pilnīgi noteikti attiecas uz “vienkāršiem” lēmumiem izbeigt procesu, proti, tie ir lēmumi, ar kuriem process tiek izbeigts un attiecīgi persona, uz ko ir vērsta izmeklēšana, tēlaini izsakoties, “paliek nesodīta”.

54. Proti, visu dalībvalstu tiesībās pastāv vairāki alternatīvi strīdu izšķiršanas mehānismi, kas var novest pie kriminālprocesa izbeigšanas apmaiņā pret to, ka iespējamais likumpārkāpējs piekriet vieglam (vieglākam) administratīvajam sodam vai citam alternatīvam soda pasākumam. Ir pašsaprotami, ka šāda veida lēmumi izbeigt procesu *ne bis in idem* principa izpratnē parasti ir jāuzskata par tādiem, kas ir līdzvērtīgi notiesājošiem spriedumiem. Tas tā ir neatkarīgi no tā, vai šādi lēmumi ietver formālu iespējamā likumpārkāpēja atbildības konstatēšanu. Tā kā judikatūra šajā jautājumā ir samērā skaidra, manuprāt, nav vajadzības šajā jautājumā iedziļināties sīkāk³².

²⁸ Skat. ģenerālvokāta M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumus lietā *bpost* (C-117/20, EU:C:2021:680, 119. punkts).

²⁹ Līdzīgi skat. ģenerālvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus lietā *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2015:812, 75. un 76. punkts).

³⁰ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 5. jūnijs, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, 30. punkts).

³¹ Skat. it īpaši spriedumu, 2022. gada 28. oktobris, *Generalstaatsanwaltschaft München* (Izdošana un *ne bis in idem*) (C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 92. un 93. punkts un tajos minētā judikatūra). Skat. arī ģenerālvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera secinājumus lietā *van Straaten* (C-150/05, EU:C:2006:381, 52. un 63. punkts).

³² Skat. it īpaši spriedumu, 2003. gada 11. februāris, *Gözütok* un *Brügge* (C-187/01 un C-385/01, EU:C:2003:87). Skat. arī ģenerālvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera secinājumus lietā *Gözütok* un *Brügge* (EU:C:2002:516, 83., 88., 89., 97. un 106. punkts), kā arī tiesneša *Bošnjak*, kuram pievienojās tiesnesis *Serghides*, atsevišķās piekritošās domas lietā *Mihalache*.

B. *Ne bis in idem* principa loģiskais pamatojums un mērķis³³

55. Iepriekš minētā *ne bis in idem* principa interpretācija man šķiet visatbilstošākā tā loģiskajam pamatojumam un mērķim. Šajā ziņā es atgādinu, ka šāds princips ir ļoti sena juridiska konstrukcija, kuras pēdas tostarp ir atrodamas Hammurapi likumu krājumā, Dēmostena rakstos, Justiniāna Digestās, kā arī daudzos viduslaiku kanoniskajos likumos³⁴. Tagadējā Eiropas Savienībā – pat attiecīga noteikuma neesamības apstākļos – šis princips tika noteikts jau pagājušā gadsimta sešdesmito gadu vidū un uzskatīts par saistītu ar dabiskā taisnīguma ideju³⁵.

56. Šķiet, ka, lai gan *ne bis in idem* principa precīza nozīme un piemērošanas joma gadsimtu gaitā ir nedaudz mainījusies, izpratne par tā divējādo jēgu ir saglabājusies samērā konsekventa: tas ir taisnīgums un tiesiskā drošība³⁶.

57. No vienas puses, par netaisnīgu un patvaļīgu parasti uzskata to, ka valsts “ar visiem saviem resursiem un pilnvarām [veic] atkārtotus mēģinājumus notiesāt personu par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, tādējādi pakļaujot viņu neērtībām, izdevumiem un pārbaudījumiem un piespiežot viņu dzīvot pastāvīgā trauksmes un nedrošības stāvoklī”³⁷. Tādējādi *ne bis in idem* princips visupirms ir paredzēts, lai novērstu situāciju, ka persona tiek “pakļauta sodam” vairāk nekā vienu reizi³⁸.

58. No otras puses, *ne bis in idem* princips ir arī nesaraujami saistīts ar *res judicata* principu – ideju, ka, lai nodrošinātu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan pareizu tiesas spriešanu, vairs nevajadzētu apšaubīt tiesu nolēmumus, kas ir kļuvuši galīgi³⁹.

59. Savienības tiesību sistēmā *ne bis in idem* principa aizsardzībai ir trešais loģiskais pamatojums, proti, nodrošināt personu brīvu pārvietošanos brīvības, drošības un tiesiskuma telpā. Tiesa, atsaucoties uz KĪŠN 54. pantu, ir uzsvērusi, ka personai, attiecībā uz kuru jau ir pasludināts galīgs spriedums, ir jābūt iespējai brīvi pārvietoties, nebaidoties no jaunas kriminālvajāšanas par tiem pašiem nodarījumiem citā dalībvalstī⁴⁰.

60. Līdz ar to šie mērķi neļauj interpretēt *ne bis in idem* principu pārlietu šauri. Tomēr vienlaikus pārāk plaša šī principa piemērošana būtu pretrunā citām sabiedrības interesēm, kas ir aizsargājamās.

³³ Šajā secinājumu B daļā kopumā ir pārņemts secinājumu lietā Parchetul 108.–118. punkts.

³⁴ Coffey, G., “A History of the Common Law Double Jeopardy Principle: from Classical Antiquity to Modern Era”, *Athens Journal of Law*, 8. sēj., 3. izdevums, 2022. gada jūlijs, 253.–278. lpp.

³⁵ Skat. spriedumu, 1966. gada 5. maijs, *Gutmann/Komisija* (18/65 un 35/65, EU:C:1966:24), un ar citām atsaucēm uz agrīnu judikatūru – ģenerāladvokāta N. Jēskinena [N. Jääskinen] viedokli lietā *Spasic* (C-129/14 PPU, EU:C:2014:739, 43. punkts).

³⁶ Skat. šo secinājumu 34. zemsvītras piezīmē minēto Coffey, G. Tāpat skat. D. Ruisa-Harabo Kolomera secinājumus lietā *Gözütok un Brügge* (C-187/01 un C-385/01, EU:C:2002:516, 49. punkts).

³⁷ Kā norādījusi ASV Augstākā tiesa spriedumā *Green* pret Amerikas Savienotajām Valstīm (1957) 355 US 184, 187. punkts. Skat. arī ģenerāladvokāta Ī. Bota secinājumus lietā *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2015:812, 36. punkts).

³⁸ Šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones [E. Sharpston] secinājumus lietā M (C-398/12, EU:C:2014:65, 48. punkts).

³⁹ Attiecībā uz jēdzienu “*res judicata*” tostarp skat. spriedumu, 2003. gada 30. septembris, *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513, 38. punkts). Par saistību starp abiem šiem jēdzieniem skat. spriedumu, 2022. gada 22. marts, *Nordzucker* u.c. (C-151/20, EU:C:2022:203, 62. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴⁰ Skat. spriedumu, 2021. gada 12. maijs, *Bundesrepublik Deutschland* (Interpola sarkanais paziņojums) (C-505/19, EU:C:2021:376, 79. punkts un tajā minētā judikatūra).

61. It īpaši atsaucos uz sabiedrības vispārējām interesēm efektīvi vajāt likumpārkāpējus⁴¹ un uz noziegumos cietušo īpašajām interesēm ne tikai saņemt kompensāciju no likumpārkāpējiem, bet arī panākt, lai “tiktu nodrošināts taisnīgums”⁴². Galu galā pats nosaukums “brīvības, drošības un tiesiskuma telpa” nozīmē, ka brīvība nevar pastāvēt uz drošības un tiesiskuma rēķina. Pēdējais jēdziens, protams, ir jāsaprot kā taisnīgums pret visiem indivīdiem: gan iespējamajiem likumpārkāpējiem, gan arī iespējamajiem cietušajiem. Tāpēc saskaņā ar LES 3. panta 2. punktu personu brīva pārvietošanās šajā telpā ir jānodrošina apvienojumā ar atbilstošiem pasākumiem, tostarp attiecībā uz noziedzības novēršanu un apkarošanu⁴³.

62. Šajā ziņā nevar ignorēt to, ka virspusēja pieeja *ne bis in idem* principa piemērošanai varētu novest pie ļaunprātīgas izmantošanas un manipulācijām, ko veic likumpārkāpēji, kuri, kā pareizi norādīja Ungārijas valdība, varētu izmantot *forum shopping* [izdevīgākās iestādes izvēli], lai panāktu nesodāmību par savām darbībām. Patiešām, ja noziedzīgus nodarījumus vienlaikus izmeklē vairāki prokurori, pastāv patiešs risks, ka prokuratūra, kura ir visneizdevīgākajā situācijā (vai prokuratūra, kurā visvairāk trūkst darbinieku vai kura ir pārāk noslogota), var *de facto* kavēt rūpīgas noziedzīgā nodarījuma izmeklēšanas veikšanu, jo šis prokuratūras lēmums izbeigt tiesvedību var izslēgt jebkuras citas prokuratūras rīcību.

63. Turklāt šajā pašā svaru kausā ir ar Savienību saistītas intereses, kam ir jāpievērš pienācīga uzmanība, proti, savstarpēja uzticēšanās. No pastāvīgās judikatūras izriet, ka savstarpēju uzticēšanos var uzturēt un stiprināt tikai tad, ja dalībvalsts iestādes var pārliecināties, ka citā dalībvalstī ir pienācīgi izvērtēta aizdomās turētā likumpārkāpēja kriminālatbildība⁴⁴. Ja šāda izvērtējuma nav, vienkārši nav pamata, lai varētu darboties savstarpēja uzticēšanās. Kā valsts tiesa varētu atsaukties vai paļauties uz citas tiesas izdarītu personas atbildības izvērtējumu, kas faktiski nav veikts rūpīgi?

64. Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgi, lai, interpretējot Hartas 50. pantu un KĪŠN 54. pantu, tiktu panākts taisnīgs līdzsvars starp šīm interesēm. It īpaši individuālo tiesību efektīva aizsardzība ir jāsaņū ar dalībvalstu leģitīmajām interesēm novērst noziedznieku nesodāmību⁴⁵. Tā ir pamatideja, no kuras vadījos šajos secinājumos (kā arī iepriekšējos secinājumos), kad, pārskatot un pārdomājot judikatūru, mēģināju Tiesai ieteikt – no mana viedokļa – “līdzsvarotu” pieeju *ne bis in idem* principa interpretācijai.

65. It īpaši neredzu, kā persona, kuras atbildība par noziedzīgu nodarījumu pirmajā procesā ir tikusi pārbaudīta tikai izmeklēšanas stadijā, pamatojoties uz nepietiekamu un fragmentāru pierādījumu kopumu, varētu pamatoti apgalvot, ka turpmāks process, kurā šīs personas daļība tiek pārbaudīta, balstoties uz pamatīgu un visaptverošu pierādījumu kopumu, šo personu “pakļautu sodam” divreiz un/vai būtu pretrunā *res judicata* principam.

⁴¹ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 29. aprīlis, X (Eiropas apcietināšanas orderis – *Ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, 97. punkts), un spriedumu AB u.c., 58. punkts.

⁴² Skat. ģenerālvokāta Ī. Bota secinājumus lietā *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2015:812, 80. punkts) un ģenerālvokāta M. Bobeka secinājumus lietā BV (C-129/19, EU:C:2020:375, 113. punkts).

⁴³ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2005. gada 10. marts, *Miraglia* (C-469/03, EU:C:2005:156, 34. punkts).

⁴⁴ Skat. spriedumu, 2021. gada 12. maijs, *Bundesrepublik Deutschland* (Interpola sarkanais paziņojums) (C-505/19, EU:C:2021:376, 81. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴⁵ Līdzīgi ģenerālvokāta M. Bobeka secinājumi lietā *Bundesrepublik Deutschland* (Interpola sarkanais paziņojums) (C-505/19, EU:C:2020:939, 93. punkts) un lietā *bpost* (C-117/20, EU:C:2021:680, 121. punkts).

C. Izskatāmā lieta

66. Kā uzsvēru šo secinājumu 23. un 24. punktā, principā iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai tās izskatāmajā lietā ir vai nav izpildīti iepriekš minētie nosacījumi. Tomēr, lai pēc iespējas labāk palīdzētu šai tiesai, es izklāstīšu dažus isus apsvērumus par *ne bis in idem* principa iespējamo piemērošanu pamatlietā.

67. Konkrēti, trešajā prejudiciālajā jautājumā būtiskākais aspekts ir tas, vai izmeklēšanas darbības, kas ir minētas kā veiktas (informācijas vākšana, sadarbojoties ar citu dalībvalstu iestādēm, bankas konta pārbaude un divu līdzatbildētāju nopratināšana) un kā neveiktas (attiecīgās personas nopratināšana), liecina par to, ka Austrijas prokurors faktiski ir veicis pietiekami padziļinātu izmeklēšanu.

68. Es ļoti šaubos, vai Tiesa uz šādu jautājumu varētu atbildēt ar “jā vai nē”. Patiesībā vienkāršs veikto vai neveikto izmeklēšanas pasākumu uzskaitījums maz (ja vispār kaut ko) liecina par attiecīgā prokurora īstenotās izmeklēšanas pilnīgumu un rūpību. Tiesa it īpaši nav informēta par: i) attiecīgo faktu sarežģītību, ii) to, ko liecināja savāktie pierādījumi, un iii) to, kādus papildu pierādījumus, iespējams, varēja savākt.

69. Izmeklēšanas padziļinātā rakstura novērtējums, kā minēts iepriekš 48. punktā, noteikti ir jāvērtē katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā visus attiecīgos apstākļus. Nav iespējams izmeklēšanas pasākumu kontrolosaraksta, kurā, vienkārši atzīmējot vai neatzīmējot lodziņus, varētu norādīt iestādēm, vai konkrētā izmeklēšana ir bijusi atbilstoša vai nē. Kā norādīts iepriekš, ne tikai dalībvalstīs šajā ziņā ir atšķirīgas tiesību normas, bet, kas ir vissvarīgākais, arī katrs gadījums ir atšķirīgs.

70. Dažās lietās var būt vajadzīgas daudzas izmeklēšanas darbības, bet citās – daudz mazāk. Dažos gadījumos pierādījumu sistēma var būt nepārliciecināša, lai gan to veido vairāki pierādījumi, savukārt citos gadījumos var pietikt ar dažu galveno pierādījumu apkopošanu, lai gūtu pietiekamu skaidrību par apsūdzētās personas kriminālatbildību.

71. Turklāt izmeklēšanas padziļināto raksturu nosaka ne tikai tas, *cik daudz* izmeklēšanas pasākumu tika veikti, bet arī, kā uzsvēra Ungārijas valdība, tas, *cik rūpīgi* tika pārbaudīti šīs izmeklēšanas rezultāti.

72. Līdz ar to es aicinu Tiesu atstāt šo jautājumu galīgo izvērtēšanu iesniedzējtiesas ziņā. Ņemot vērā iepriekš minēto, es vēlētos pievienot tikai divas noslēguma piezīmes.

73. Pirmkārt, ir pilnīgi iespējams, ka Austrijas prokurora veikto izmeklēšanas darbību daudzveidību un raksturu varētu uzskatīt par norādi uz to – kā apgalvo Austrijas valdība –, ka šis prokurors patiešām ir veicis padziļinātu izmeklēšanu. Tomēr, no otras puses, es noteikti nepiekrītu šai valdībai, ka tikai ļoti ārkārtējos vai īpašos apstākļos izmeklēšana būtu jāuzskata par nepietiekamu un tādējādi par tādu, kas nespēj iedarbināt *ne bis in idem* principu. Manuprāt, šajā ziņā nevar būt nekādu pieņēmumu. Publiski pieejamie dati liecina, ka ievērojams skaits kriminālizmeklēšanu dalībvalstīs, kas tiek izbeigtas nepietiekamu pierādījumu un to trūkuma dēļ, ir motivētas arī ar procesa lietderības, ekonomijas vai rīcībpolitikas apsvērumiem.

74. Turklāt es saprotu, ka Austrijas prokurors nolēma neturpināt izmeklēšanu un neuzsākt tiesvedību, tostarp pamatojoties uz to, ka Austrijā ir iestājies noilgums to noziegumu izmeklēšanai, par kuru izdarīšanu tika turēts aizdomās Atbildētājs 5. Kā paskaidroju šo

secinājumu 32. punktā, lēmumi, ar kuriem izbeidz procesu noilguma dēļ, parasti neietver personas kriminālatbildības izvērtēšanu, un tādēļ tie ir jāuzskata par tādiem, kas pēc būtības nespēj iedarbināt *ne bis in idem* principu. Tas ir elements, kas, manuprāt, būtu jāapsver iesniedzējtiesai.

75. Otrkārt, es piekrītu Šveices valdības viedoklim, ka tas vien, ka apsūdzēto nevarēja uz klausīt, pats par sevi neliecina, ka izmeklēšana nebija pietiekami padziļināta. Es neredzu iemeslu, kas attaisnotu to, ka apsūdzētās personas nopratināšana ir *sine qua non* nosacījums, lai izmeklēšanu varētu uzskatīt par pietiekami izsmelšu un rūpīgu.

76. Tādējādi, ja vien Ungārijas iestāžu rīcībā nav konkrētu pierādījumu, kas ļautu uzskatīt, ka šāda nopratināšana visdrīzāk varēja nodrošināt nozīmīgus elementus apsūdzētās personas kriminālatbildības novērtēšanai – ar to es saprotu, apstākļus, kurus ņemot vērā, iespējams, varētu slikties par labu šīs personas kriminālvajāšanai –, pašu par sevi neiespējamību veikt šādu nopratināšanu nevar uzskatīt par pietiekamu iemeslu, lai izmeklēšanu uzskatītu par neatbilstošu. Šajā ziņā jāuzsver, ka, tā kā attiecīgā kriminālprocesa stadija ir izmeklēšanas stadija, vērtējot “kas būtu, ja būtu” scenāriju, nevar piemērot ticamības vai gandrīz ticamības standartu, bet gan obligāti ir jāizmanto iespējamību izvērtēšanas kritērijs.

77. Tomēr, no otras puses, prokuroram noteikti nav liegts izdarīt secinājumus no tā, ka apsūdzētā persona, iespējams, apzināti izvairījies no iespējas tikt uz klausītai, piemēram, padarot sevi nepieejamu policijas iestādēm.

78. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka jēdziens “padziļināta izmeklēšana” saskaņā ar Tiesas judikatūru par *ne bis in idem* principu ir jāsaprot kā izmeklēšana, kurā prokurors ir pieņēmis lēmumu izbeigt tiesvedību pēc pietiekami visaptveroša pierādījumu kopuma rūpīga izvērtējuma. Lai pārbaudītu, vai tas tā bija, otrās dalībvalsts iestādēm it īpaši būtu jāapsver, vai i) lēmums izbeigt tiesvedību lielā mērā ir pamatots ar procesa lietderības, ekonomijas vai rīcībpolitikas apsvērumiem un ii) prokurors pirmajā dalībvalstī nav savācis papildu pierādījumus, kas varētu būt īpaši svarīgi apsūdzētās personas kriminālatbildības novērtēšanai, tāpēc, ka viņš ir uzskatījis to par neiespējamu, pārāk sarežģītu vai vienkārši nevajadzīgu.

V. Secinājumi

79. Nobeigumā ierosinu Tiesai uz *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija) trešo prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pants un 1985. gada 14. jūnija Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, 54. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka prokurora lēmums izbeigt tiesvedību pret apsūdzēto personu ir balstīts uz “padziļinātu izmeklēšanu” un līdz ar to dod apsūdzētajai personai tiesības uz *ne bis in idem* principa aizsardzību, ja prokurors šo lēmumu ir pieņēmis pēc pietiekami visaptveroša pierādījumu kopuma rūpīga izvērtējuma. Lai pārbaudītu, vai tas tā bija, otrās dalībvalsts iestādēm it īpaši būtu jāapsver, vai i) lēmums izbeigt tiesvedību lielā mērā ir pamatots ar procesa lietderības, ekonomijas vai rīcībpolitikas apsvērumiem un ii) prokurors pirmajā dalībvalstī nav savācis papildu pierādījumus, kas varētu būt īpaši svarīgi apsūdzētās personas kriminālatbildības novērtēšanai, tāpēc, ka viņš ir uzskatījis to par neiespējamu, pārāk sarežģītu vai vienkārši nevajadzīgu.